

RETSMØDERAPPORT

i de forenede sager 97, 193, 99 og 215/86 *

I — Faktiske omstændigheder

1. Ved Rådets forordning nr. 1152/78 af 30. maj 1978 (EFT L 144, s. 1) om ændring af Rådets forordning nr. 516/77 af 14. marts 1977 (EFT L 73, s. 1) om den fælles markedsordning for produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager, blev der indført en producentstøtteordning for visse produkter, der har særlig betydning for middelhavsområderne, herunder tomatkoncentrater. Støtten skal udligne forskellen mellem på den ene side prisniveauet for fællesskabsprodukterne — som bl. a. fastlægges under hensyntagen til en minimumspris, som skal betales til tomatproducenterne, og som fastsættes af Kommissionen før hvert produktionsår, og til forarbejdningsvirksomhedernes omkostninger — og på den anden side prisniveauet for produkter fra tredje-lande.

2. Akten vedrørende Grækenlands tiltræde af De Europæiske Fællesskaber (EFT 1979 L 291, s. 17) bestemte i artiklerne 58 og 59, at der skulle ske en gradvis tilnærmelse af landbrugspriserne i Grækenland til det fælles prisniveau. Med hensyn til produkter forarbejdet på basis af tomater henhørende under forordning nr. 516/77, bestemte artikel 59, stk. 2, at tilnærmelsen skulle gennemføres i syv etaper. Artikel 103 om de nærmere regler for anvendelsen af støtteordningerne i forordning nr. 516/77 i Grækenland bestemte i stk. 1 og 2, at den minimumspris, der er gældende i Grækenland, tilnærmes den fælles pris efter de i artikel 59 fastsatte bestemmelser. I henhold til stk. 3 fastsættes beløbet for den støtte, der

fra Fællesskabet ydes i Grækenland, således, at det udligner forskellen mellem prisniveauet for produkter fra tredjelande og prisniveauet for græske produkter, der er fastlagt under hensyntagen til minimumsprisen og forarbejdningsomkostningerne i Grækenland.

3. For hvert produktionsår vedtog Kommissionen derefter i henhold til forvaltningskomitéproceduren en forordning om de minimumspriser, der skulle betales til producenterne, samt producentstøtten for Grækenland og de øvrige medlemsstater:

— for produktionsåret 1981/82: forordning nr. 1963/81 af 10. juli 1981 (EFT L 192, s. 16);

— for produktionsåret 1982/83: forordning nr. 1585/82 af 21. juni 1982 (EFT L 178, s. 20);

— for produktionsåret 1983/84: forordning nr. 1618/83 af 15. juni 1983 (EFT L 159, s. 52);

— for produktionsårene 1984/85, 1985/86 og 1986/87: forordning nr. 1709/84 af 19. juni 1984 (EFT L 162, s. 8).

4. Producentstøtten fastsættes pr. 100 kg tomatkoncentrat med et vist tørstofindhold og emballeret i beholdere af en vis vægt. For bl. a. at tage hensyn til forskelle i koncentration og emballering vedtog Kommissionen for hvert produktionsår en forordning om de koefficienter, hvormed producents-

* Processprog: Græsk.

tøtten for tomatkoncentrater skulle multipliceres:

- for produktionsåret 1981/82: forordning nr. 1962/81 af 10. juli 1981 (EFT L 192, s. 13);
- for produktionsåret 1982/83: forordning nr. 1602/82 af 22. juni 1982 (EFT L 179, s. 16);
- for produktionsåret 1983/84: forordning nr. 1615/83 af 15. juni 1983 (EFT L 159, s. 48);
- for produktionsårene 1984/85, 1985/86 og 1986/87: forordning nr. 1709/84 af 19. juni 1984 (EFT L 162, s. 8).

I et bilag til hver af disse forordninger fastsættes de koefficienter eller procentsatser, hvormed støtten skal multipliceres alt efter tørstofindholdet og de forskellige emballager, der er mindre end standardemballagen.

5. En sag om annullation af forordning nr. 1962/81, som var anlagt af en række græske producenter, der gjorde gældende, at de ensartede koefficienter var diskriminerende, idet de ikke tog højde for, at forarbejdningsomkostningerne for mindre emballager end standardemballagen er højere i Grækenland end i de øvrige medlemsstater, blev afvist ved Domstolens dom af 7. oktober 1982 (Greek Canners, sag 250/81, Sml. s. 3535) med den begrundelse, at forordningen er en rent generel retsakt, der, selv om den kan ramme sagsøgerne, ikke berører dem umiddelbart og individuelt i den i Traktatens artikel 173 forudsatte betydning.

6. I en sag anlagt af Den Helleniske Republik annullerede Domstolen ved dom af 19. september 1985 (Den Helleniske Republik mod Kommissionen, sag 192/83, Sml. s. 2791) forordning nr. 1615/83 om fastsættelse af de koefficienter, hvormed producentstøtten for tomatkoncentrater skal multipliceres. Domstolen annullerede forordningen »for så vidt som de ved denne... fastsatte koefficienter bevirker en forskelsbehandling af Den Helleniske Republik i forhold til de øvrige medlemsstater med hensyn til kompensation for ekstraomkostninger, der skyldes anvendelsen af mindre emballager end den standardemballage, der er angivet i... forordning nr. 1618/83... om fastsættelse for produktionsåret 1983/84 af producentstøtten og den minimumspris, der skal betales til producenterne, for visse produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager«.

I dommens sidste præmis udtalte Domstolen, at det påhviler Kommissionen i medfør af EØF-Traktatens artikel 176 »at fastsætte nye koefficienter for Grækenland eller en anden form for kompensation, der tager hensyn til, at støtteordningen er forskellig for Grækenland og de øvrige medlemsstater«.

7. I et erstatningssøgsmål i henhold til EØF-Traktatens artikler 178 og 215, stk. 2, som var blevet anlagt af sagsøgerne 1 til 13 i de forenede sager 97 og 193/86, blev Kommissionen frifundet ved Domstolens dom af 19. september 1985 (Asteris m. fl. mod Kommissionen, de forenede sager 194-206/83, Sml. s. 2815). Domstolens begrundelse var, at det retsstridige forhold i forbindelse med koefficientordningen, som blev konstateret i dommen i sag 192/83, »dog ikke kan betragtes som en kvalificeret krænkelse af en højere retsregel eller en åbenbar og grov overtrædelse fra Kommissionens side af grænserne for udøvelsen af dens beføjelser«. Forholdet kunne således ikke pådrage Fællesskabet ansvar.

8. I betragtning af, at Domstolen i sag 192/83 havde fastslået, at forordning nr. 1615/83 var ugyldig i det omfang, de deri fastsatte koefficienter bevirkede, at der opstod forskelsbehandling mellem Grækenland og de øvrige medlemsstater med hensyn til godtgørelse for de ekstra omkostninger i forbindelse med anvendelsen af mindre emballager end standardemballager, udstedte Kommissionen forordning nr. 381/86 af 20. februar 1986 om supplerende producents-tøtte for visse størrelser emballager med tomatkoncentrat fremstillet af græske tomater i produktionsåret 1983/84 (EFT L 44, s. 16). Forordningerne om koefficienterne for de forudgående og efterfølgende produktionsår blev ikke ændret.

9. Ved skrivelse af 10. april 1986 anmodede de selskaber, der optræder som sagsøgere 1 til 15 i de forenede sager 97 og 193/86, Kommissionen om som følge af dommene af 19. september 1985 at udstede den retsakt, der var nødvendig for at fastsætte den supplerende støtte til de græske virksomheder for små emballager for produktionsårene 1981/82, 1982/83, 1984/85 og 1986/87.

10. I sit svar af 11. juni 1986 anførte Kommissionen, at dommen i sag 192/83, hvorved forordning nr. 1615/83 blev annulleret, kun pålagde den en forpligtelse til at vedtage en ny forordning for produktionsåret 1983/84, hvilket den havde gjort ved at udstede forordning nr. 381/86.

11. Ved skrivelse af 17. april 1986, som blev fremsendt til Kommissionen ved skrivelse af 23. april fra Den Faste Repræsentation, opfordrede Den Helleniske Republik Kommissionen til at vedtage den retsakt, der var nødvendig for at fastsætte den supplerende støtte, der skulle udbetales til de græske producenter af tomatkoncentrat for koncentratet i mindre emballager fremstillet af

græske tomater i produktionsårene 1981/82, 1982/83, 1983/84, 1984/85, 1985/86 og 1986/87. Dette skulle ske for at råde bod på den uret, producenterne havde lidt som følge af den »tekniske fejl«, Kommissionen havde begået ved vedtagelsen af de forordninger for de nævnte produktionsår, hvorved der var opstået en forskelsbehandling af dem.

12. I sit svar af 19. juni 1986 udtalte Kommissionen, at dommen af 19. september 1985 i sag 192/83 indebar, at den var forpligtet til i stedet for den annullerede forordning nr. 1615/83 at vedtage en ny forordning, der udelukkende vedrørte produktionsåret 1983/84. Den opfyldte således dommen ved at vedtage forordning nr. 381/86.

II — Den skriftlige forhandling og parternes påstande

1. Ved stævning i sag 97/86, indgivet til Domstolens Justitskontor den 14. april 1986, har de under 1.-15. nævnte selskaber anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens forordning nr. 381/86 og af Kommissionens afvisning af at opfylde dommene af 19. september 1985 fuldt ud.

2. *Sagsøgerne* har nedlagt følgende påstande:

— sagen antages til realitetsbehandling;

— forordning (EØF) nr. 381/86 annulleres, for så vidt som Kommissionen kun har udstedt bestemmelser om udbetaling af supplerende støtte for produktionsåret 1983/84;

- det pålægges Kommissionen at opfylde Domstolens domme i sagen 192/83 og i de forenede sager 194 til 206/83 og som følge heraf også træffe bestemmelse om udbetaling af supplerende producentstøtte for tomatkoncentrater fremstillet af græske tomater for produktionsårene 1981/82, 1982/83, 1984/85, 1985/86 og 1986/87, således at den forskelsbehandling af de græske producenter af tomatkoncentrat, der skyldes anvendelsen af det koefficientsystem, der blev indført ved de i sagsfremstillingen omtalte forordninger, bringes til ophør;
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
3. Sagsøgte, *Kommissionen*, har nedlagt følgende påstande:
- sagen afvises, subsidiært frifindes Kommissionen;
  - sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.
4. Ved stævning i sag 99/86, indgivet til Domstolens Justitskontor den 21. april 1986, har Den Helleniske Republik anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens forordning nr. 381/86 og af Kommissionens afvisning af at opfylde dommene af 19. september 1985 fuldt ud.
5. Den *Helleniske Republik* har nedlagt følgende påstande:
- sagen antages til realitetsbehandling;
- forordning nr. 381/86 af 20. februar 1986 annulleres, for så vidt som Kommissionen kun har fastsat bestemmelser om supplerende støtte for produktionsåret 1983/84;
  - det pålægges Kommissionen at opfylde Domstolens domme i sagen 192/83 og i de forenede sager 194 til 206/83 og som følge heraf også at fastsætte bestemmelser om den supplerende producentstøtte, der skal ydes for tomatkoncentrater fremstillet af græske tomater for produktionsårene 1981/82, 1982/83, 1984/85 og 1985/86, således at den forskelsbehandling af Den Helleniske Republik, der skyldes det koefficientsystem, der blev indført ved de i stævningen omtalte forordninger, bringes til ophør;
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
6. Sagsøgte, *Kommissionen*, har nedlagt følgende påstande:
- sagen afvises;
  - sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.
7. Ved stævning i sag 193/86, indgivet til Domstolens Justitskontor den 29. juli 1986, har de under 1.-15. nævnte selskaber anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens stillingtagen i skrivelse af 11. juni 1986 og af den afvisning af at opfylde Domstolens domme af 19. september 1985, som den gav udtryk for i samme skrivelse.
8. *Sagsøgerne* har nedlagt følgende påstande:
- sagen antages til realitetsbehandling;

- Kommissionens stillingtagen i dokument JUR (86) D 3409 af 11. juni 1986, hvori den gav udtryk for, at den i henhold til de nævnte af Domstolen afsagte domme kun var forpligtet til at fastsætte bestemmelser om supplerende støtte for tomatkoncentrater fremstillet af græske tomater i produktionsåret 1983/84, annulleres;
  - det pålægges Kommissionen at opfylde Domstolens domme af 19. september 1985 (i sagen 192/83 og i de forenede sager 194 til 206/83) fuldt ud og som følge heraf også at fastsætte bestemmelser om den supplerende producentstøtte, der skal udbetales for tomatkoncentrater fremstillet af græske tomater i produktionsårene 1981/82, 1982/83, 1984/85, 1985/86 og 1986/87, således at den forskelsbehandling af græske virksomheder, der forarbejder tomatkoncentrater, der skyldes det koefficientsystem, der blev indført ved Kommissionens forordninger nr. 1962/81, nr. 1602/82 og nr. 1709/84, bringes til ophør;
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
9. Sagsøgte, *Kommissionen* har nedlagt følgende påstande:
- sagen afvises, subsidiært frifindes Kommissionen;
  - sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.
10. Ved stævning i sag 215/86, indgivet til Domstolens Justitskontor den 6. august 1986, har Den Helleniske Republik anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens stillingtagen i skrivelse af 19. juni 1986, og af den afvisning af at opfylde Domstolens domme af 19. september 1985, som den gav udtryk for i samme skrivelse.
11. Den *Helleniske Republik* har nedlagt følgende påstande:
- sagen antages til realitetsbehandling;
  - Kommissionens stillingtagen i dokument JUR (86) D 3551 af 19. juni 1986, hvori den gav udtryk for, at den i henhold til de nævnte af Domstolen afsagte domme kun var forpligtet til at fastsætte bestemmelser om supplerende støtte for tomatkoncentrater fremstillet af græske tomater i produktionsåret 1983/84, annulleres;
  - det pålægges Kommissionen at opfylde Domstolens domme af 19. september 1985 (i sagen 192/83 og i de forenede sager 194 til 206/83) fuldt ud og som følge heraf også at fastsætte bestemmelser om den supplerende producentstøtte, der skal udbetales for tomatkoncentrater fremstillet af græske tomater i produktionsårene 1981/82, 1982/83, 1984/85, 1985/86 og 1986/87, således at den forskelsbehandling af græske virksomheder, der forarbejder tomatkoncentrater, som skyldes det koefficientsystem, der blev indført ved Kommissionens forordninger nr. 1962/81, 1602/82 og 1709/84, bringes til ophør;
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
12. Sagsøgte, *Kommissionen*, har nedlagt følgende påstande:
- sagen afvises, subsidiært frifindes Kommissionen;

— Den Helleniske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger.

13. Ved kendelse af 17. juni 1987 har Domstolen besluttet at forene sagerne 97, 193, 99 og 215/86 med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.

14. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

III — Parternes anbringender og argumenter

A — Formaliteten

1. *Kommissionen* har gjort gældende, at sagerne 97, 193 og 215/86 bør afvises.

Med hensyn til sag 97/86 har den gjort gældende, at forordning nr. 381/86 frembyder alle de træk, der kendetegner en forordning; den kan ikke anses for i virkeligheden at være en beslutning, der er vedtaget med henblik på at imødekomme sagsøgernes anmodning, og som derfor berører dem umiddelbart og individuelt. Den anfægtede retsakt mister ikke sin karakter af forordning, fordi den finder anvendelse på virksomheder, som i øvrigt ikke er nærmere bestemt, i en given medlemsstat, og heller ikke fordi den er vedtaget til opfyldelse af en dom afsagt af Domstolen. Domstolen fandt allerede i dommen af 7. oktober 1982 (sag 250/81, jfr. ovenfor), at annullationssøgsmålet vedrørende forordning nr. 1962/81, som svarer til den nu anfægtede retsakt, ikke kunne antages til realitetsbehandling, fordi forordningen var en rent generel retsakt og ikke berørte sagsøgerne umiddelbart og individuelt, selv om den kunne ramme dem.

Sagerne 193 og 215/86 er efter sagsøgernes opfattelse passivitetssøgsmål i EØF-Traktatens artikel 175, stk. 3's forstand. Et passivitetssøgsmål kan imidlertid kun antages til realitetsbehandling, hvis Kommissionen er blevet opfordret til at udstede en retsakt, der retter sig til sagsøgerne, dog ikke en henstilling eller en udtalelse, og hvis den ikke har taget stilling inden for en vis frist. Ifølge retspraksis er der taget stilling, når Kommissionen enten har nægtet at handle eller har vedtaget en anden retsakt end den, den pågældende har anmodet om, eller en retsakt, som udgør en opfyldelse af en af Traktaten følgende forpligtelse. Med hensyn til den af de sagsøgende virksomheder anlagte sag 193/86 er afvisningen i skrivelsen af 11. juni 1986 en stillingtagen, som er underkastet domstolsprøvelse i forbindelse med sag 97/86 vedrørende påstanden om annullation af forordning nr. 381/86. I den af Den Helleniske Republik anlagte sag 215/86 har Kommissionen ligeledes taget stilling ved skrivelse af 19. juni 1986, som er underkastet domstolsprøvelse i forbindelse med sag 99/86.

2. *Sagsøgerne* i de tre sager har gjort gældende, at sagerne kan antages til realitetsbehandling.

Sagsøgerne i sag 97/86 har gjort gældende, at sagen kan antages til realitetsbehandling, idet enhver fysisk eller juridisk person har ret til at anlægge annullationssøgsmål til prøvelse af en retsakt udstedt af Fællesskabets institutioner, som i realiteten er en beslutning. Dette er tilfældet, hvis retsakten er rettet til et begrænset antal adressater, som er angivet eller kan identificeres, selv om den officielt er betegnet som forordning, hvis den berører sagsøgerne umiddelbart i den forstand, at myndighederne i de medlemsstater, som medvirker ved gennemførelsen af den anfægtede fællesskabsretsakt, ikke har noget skøn, og berører dem indivi-

duelt på grund af visse egenskaber, som er karakteristiske for dem, eller et faktisk forhold, som kendetegner dem i forhold til andre og individualiserer dem på samme måde som en adressat. Forordning nr. 381/86 tager udelukkende og udtømmende sigte på græske producenter af tomatkoncentrater og berører dem derfor umiddelbart og individuelt. Der er tale om en række individuelle beslutninger, som kunne have været truffet på grundlag af oplysninger om hver enkelt sagsøgers produktion. Disse oplysninger havde Kommissionen, og heraf fremgår det konkrete beløb, som hver af sagsøgerne skal have i supplerende støtte. I øvrigt har de græske myndigheder ikke kunnet udøve noget skøn med hensyn til anvendelsen af den omtvistede forordning.

om, i hvilket omfang den har ret til i denne stillingtagen at fravige det lighedsprincip, der gælder i Fællesskabets retsorden, og de afgørelser, Domstolen har truffet i dommene af 19. september 1985. For at en sag i henhold til Traktatens artikel 175 kan afvises, er det ikke tilstrækkeligt, at Kommissionen vedtager en hvilken som helst stillingtagen. Fællesskabsinstitutionens stillingtagen skal være lovlig og skal i hvert fald kunne prøves ved Domstolen. Denne fortolkning støttes af bestemmelserne i EKSF-Traktatens artikel 35, som Domstolen kan benytte, hvis spørgsmålet ikke er reguleret i de andre Traktater; i henhold til denne artikel sidestilles passivitetsspørgsmålet i slutfasen med et annullationsspørgsmål.

B — *Realiteten*

Sagsøgerne i sag 193/86 har anført, at sagen kun er blevet anlagt subsidiært, dvs. for det tilfælde at sag 97/86 afvises med den begrundelse, at den i virkeligheden ikke drejer sig om annullation af forordning nr. 381/86, men om en efterprøvelse af Kommissionens afvisning af at opfylde dommene af 19. september 1985, og derfor burde have været anlagt under overholdelse af den forudgående procedure, der er fastsat i EØF-Traktatens artikel 175, stk. 2. I den anledning opfordrede sagsøgerne den 10. april 1986 Kommissionen til at fastsætte den supplerende støtte, som skulle udbetales til de græske virksomheder, og har under nærværende sag anfægtet Kommissionens afslag af 11. juni 1986.

1. Sagsøgerne i sagerne 97 og 193/86 har ligesom *Den Helleniske Republik* i sagerne 99 og 215/86 gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat EØF-Traktatens artikel 40, stk. 3, og navnlig det lighedsprincip, der opstilles i denne bestemmelse, samt EØF-Traktatens artikel 176.

3. Den Helleniske Republik har gjort gældende, at sag 215/86, som i øvrigt bør ses i sammenhæng med sag 99/86, som har samme oprindelse, kan antages til realitetsbehandling. Det drejer sig ikke om, i hvilket omfang Kommissionen har taget stilling i overensstemmelse med bestemmelserne i EØF-Traktatens artikel 175, stk. 2, men

Artikel 40, stk. 3, andet afsnit, pålægger Fællesskabet at udelukke enhver form for forskelsbehandling af Fællesskabets producenter eller forbrugere i forbindelse med den fælles markedsordning. Denne traktatbestemmelse udtrykker det overordnede princip om ligebehandling i fællesskabsretten — et princip, der er grundlæggende i enhver statslig eller mellemstatslig retsorden. Dette princip drejer sig ikke blot om borgernes lighed i forhold til den afledte fællesskabsret, men også om, at disse retsregler har samme virkning over for medlemsstaterne og deres borgere. Så snart Domstolen har fastslået, at en regel i den afledte fællesskabsret er i strid med ligebehandlingsprin-

cippet, er vedkommende fællesskabsinstitution retligt forpligtet til at bringe uligheden til ophør. Da Domstolen i dommene af 19. september 1985 har fastslået, at Kommissionen havde overtrådt ligebehandlingsprincippet, ikke blot for så vidt angik produktionsåret 1983/84, men også de forudgående og efterfølgende produktionsår, burde Kommissionen have bragt forskelsbehandlingen til ophør, for så vidt angik alle produktionsårene.

I dommen af 19. september 1985 i sag 192/83 blev det pålagt Kommissionen i medfør af EØF-Traktatens artikel 176 at fastsætte nye koefficienter for Grækenland eller en anden form for kompensation, der tog hensyn til, at støtteordningen er forskellig for Grækenland og de øvrige medlemsstater, ganske vist for produktionsåret 1983/84, men også for de andre produktionsår, der var tale om.

Kommissionen kan ikke begrænse den bindende karakter af dommen i sag 192/83 til dommens konklusion vedrørende forordningen for produktionsåret 1983/84 og se bort fra dommens præmisser. Resultatet af Kommissionens standpunkt, at beskyttelsen af Fællesskabets borgere mod institutionernes ulovlige retsakter kun kunne sikres gennem Domstolens domme, og at Kommissionen som Traktatens vogter kun handler inden for grænserne af en udtrykkelig forpligtelse, som er fastsat af Domstolen.

Domstolen skal tage stilling til, i hvilket omfang en regel i den afledte ret, som i henhold til en af Domstolen afsagt dom kræver det grundlæggende lighedsprincip, ikke længere kan anfægtes af rent formelle grunde, der består i, at det kun er forordningen for ét produktionsår (1983/84), der er blevet annulleret, og at erstatningssøgsmålene er blevet afvist. Kommissionen kan ikke støtte sig på, at Den Helleniske Repu-

blik ikke anfægtede alle forordningerne, da såvel Den Helleniske Republik som de sagsøgende virksomheder var berettiget til at gå ud fra, at Domstolens dom vedrørende ét produktionsår også var bindende for Kommissionen, for så vidt angik forordningerne for forudgående og efterfølgende produktionsår, idet den retlige begrundelse var den samme.

I de foreliggende sager stilles der ikke krav om erstatning, men derimod om, at Kommissionen tilpligtes at udligne de græske producenters produktionsomkostninger og fjerne de virkninger, der følger af den af Kommissionen valgte støtteordning, som Domstolen har kendt ulovlig, for alle de produktionsår, hvori disse virkninger har vist sig.

2. *Kommissionen* har i alle sagerne gjort gældende, at de er ubegrundede, og at den har opfyldt dommene af 19. september 1985 korrekt.

I henhold til dommen i sag 192/83 var Kommissionen kun forpligtet til at vedtage en ny forordning for produktionsåret 1983/84, som den annullerede forordning vedrørte. Domstolens annullering af en retsakt medfører en forpligtelse for den, der har udstedt retsakten, til at erstatte den med en anden, således at den fastslåede ulovlighed bringes til ophør, og til at erstatte de retsakter, der bygger på den annullerede retsakt, med andre. Forordningerne vedrørende produktionsårene før og efter produktionsåret 1983/84 er imidlertid ikke baseret på den annullerede forordning.

Ved dommen i sagerne 194-206/83 blev Kommissionen i øvrigt frifundet for de erstatningskrav, der var fremsat af visse af sagsøgerne i sagerne 97 og 193/86, hvilket

betyder, at Kommissionen ikke var forpligtet til at afhjælpe de ugunstige virkninger, der for sagsøgerne følger af forordninger, som ikke er gjort til genstand for annullationssøgsmål, for produktionsårene 1981/82 og 1982/83, til trods for disse forordningers ulovlighed.

For de efterfølgende produktionsår 1984/85, 1985/86 og 1986/87 har Kommissionen vedtaget forordning nr. 1709/84 af 19. juni 1984 om de minimumspriser, der skal betales til producenterne, og om størrelsen af producentstøtten for visse forarbejdede frugter og grønsager, for hvilke der kan ydes producentstøtte (EFT L 162, s. 8). Denne forordning er med rette blevet anvendt i perioden før afsigelsen af dommen i sag 192/83. For så vidt angår perioden efter denne dom, kan man rejse det spørgsmål, om Kommissionen var juridisk forpligtet til at ændre forordningen for at rette sig efter dommen. I den forbindelse må det for det første erindres, at forordningen ikke er ble-

vet anfægtet inden for den frist, der er fastsat i EØF-Traktatens artikel 173, stk. 3, og at dens gyldighed og anvendelse derfor ikke længere kan anfægtes, selv for perioden efter den 19. september 1985. Da forordningen som helhed heller ikke kan anfægtes efter udløbet af søgsmålsfristerne, kan der ikke retmæssigt pålægges Kommissionen en forpligtelse til at ændre den, end ikke for perioden efter dommene.

Denne holdning er i overensstemmelse med den res judicata-virkning, der følger af dommen i sag 192/83. Spørgsmålet om, hvorvidt det kun er konklusionen og ikke dommens præmisser, der har materiel retskraft, afgøres af retspraksis, som går ud på, at en forordning antages at være gyldig, så længe Domstolen ikke har kendt den ugyldig.

F. Schockweiler
Refererende dommer